

EKONOMIUTSKOTTETS BETÄNKANDE 1/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 4 § i lagen om öppettider för detaljhandeln och frisersalonger

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 december 2013 regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 4 § i lagen om öppettider för detaljhandeln och frisersalonger (RP 210/2013 rd) till ekonomiutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (GrUU 2/2014 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Riitta Kokko-Herrala, arbets- och näringsministeriet
- specialforskare Liisa Vuorio, Konkurrens- och konsumentverket

- verkställande direktör Tiina Oksala, Erikoiskaupan Liitto
- verkställande direktör Juhani Pekkala, Finsk Handel rf
- förhandlingschef Juha Ojala, Servicefacket PAM rf
- verksamhetsledare Arja Laurila, Suomen Hiusyrittäjät ry
- verksamhetsledare Juha Tiuraniemi, Suomen Kauppakeskushdistys ry
- chef för lagstiftningsärenden Janne Makkula, Företagarna i Finland rf
- utvecklingschef Pirjo Liukas, Centralhandelskammaren.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- Kuluttajaliitto — Konsumentförbundet ry
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att bestämmelsen om en näringsidkares rätt att hålla sin affär stängd i lagen om öppettider för detaljhandeln och frisersalonger ändras.

Enligt förslaget ska en detaljhandelsbutik eller frisersalong i ett köpcentrum eller en motsvarande koncentration av affärer alltid ha rätt att hålla stängt en valfri veckodag per kalender-

vecka. Näringsidkaren ska ha rätt att hålla sin affär stängd oberoende av om de fallspecifika kriterierna uppfylls eller inte och rätt att bestämma den veckodag då affären eller frisersalongen hålls stängd. Bestämmelsen tillämpas på en näringsidkare i vars affärsrörelse eller affärsrörelser regelbundet arbetar sammanlagt högst fem personer.

Lagen avses träda i kraft den 1 april 2014 och den ska tillämpas även på sådana avtal och därmed jämförbara arrangemang som ingåtts före lagens ikraftträdande. De avtal och därmed jämförbara arrangemang om öppettiderna för en de-

taljhandelsbutik eller frisersalong i ett köpcentrum eller en motsvarande koncentration av affärer som har ingåtts före lagens ikraftträdande ska bringas i överensstämmelse med denna lag inom fem månader från lagens ikraftträdande.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Ekonomiutskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar, men med följande kommentarer.

Utgångsläget för den föreslagna lagstiftningen. När riksdagen 2009 godkände bestämmelserna om liberaliseringen av butikernas öppettider förutsatte den en redogörelse för konsekvenserna av bestämmelserna. I sitt betänkande om redogörelsen (EkUB 7/2013 rd — SRR 5/2012 rd) noterade ekonomiutskottet särskilt småföretagarnas ställning och krävde att riksdagen skulle vidta åtgärder för att förbättra småföretagarnas ställning i köpcentrum. Enligt utredning till utskottet är förhållandet mellan köpcentrumen och småföretagarna mycket ojämnt, och småföretagarna befinner sig i en betydligt svagare förhandlingsposition. Syftet med propositionen är att förbättra orken hos småföretagarna genom att med hjälp av tvingande lagstiftning ge dem minst en ledig dag i veckan.

Definitionen av småföretagare. Eftersom man genom den föreslagna ändringen uttryckligen vill trygga småföretagarnas orkande i arbetet, och inte i detta sammanhang försöker lösa några andra av deras problem har tillämpningsområdet för lagen och vilka som omfattas av den avgränsats till att enbart omfatta småföretagare som sysselsätter högst fem personer. Antalet inkluderar småföretagaren själv. Samtidigt likställs exempelvis deltidsanställda med heltidsanställda. Med hänsyn till lagens syfte är det absolut nödvändigt att endast sådana anställda som småföretagaren har arbetsledningsrätt över räknas in i antalet anställda. Detta innebär bland annat att självständiga näringsidkare som enligt den aktuella lagen står i avtalsförhållande till

småföretagaren inte ska räknas in i antalet anställda. Därmed kommer det skydd som lagen ger småföretagare att omfatta också dessa självständiga näringsidkare.

Begränsade öppettider en viss veckodag. Utgångspunkten för de bestämmelser om öppettider för frisersalonger som ingår i 4 § är att med avseende på specialfrågan om öppettider precisera bestämmelserna i lagen om reglering av avtalsvillkor mellan näringsidkare (1062/1993), som i egenskap av allmän lag för avtalsförhållanden mellan företagare ska skydda de näringsidkare som befinner sig i en svagare ställning. Den lagen preciserar i sin tur 36 § i lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (228/1929), enligt vilken villkor i en rättshandling som är oskäligen eller vars tillämpning skulle leda till oskälighet antingen kan jämkas eller lämnas utan avseende. Enligt utredning till utskottet har de gällande bestämmelserna inte haft önskad effekt, alltså att uppnå balans i förhållandet mellan olika näringsidkare. Med beaktande av att syftet med den föreslagna regleringen är att förbättra småföretagarnas ställning anser ekonomiutskottet det nödvändigt att de småföretagare som avses i 4 § i den föreslagna lagen också ska ha rätt att ändra valet av vilken veckodag affären håller stängt.

Kedjeföretagen. Vid utfrågningen av de sakkunniga i utskottet har frågan om 4 § ska tillämpas på så kallade kedjeföretag som bedriver verksamhet i köpcentrum aktualiserats. Med kedjeföretag avses i detta sammanhang ett arrangemang där ett affärscentrum ingår ett avtal med en tredje part om en affärslokal, och denna part i sin tur befinner sig i avtalsförhållande med en småföre-

tagare som avses i den aktuella lagen. Det typiska fallet är ett franchisingarrangemang där småföretagaren får tillgång till kedjeföretagets koncept, men är verksam som självständig näringsidkare. Småföretagaren står därmed inte i något direkt avtalsförhållande till affärscentrumet. Utskottet anser det med hänsyn till lagstiftningens syfte vara nödvändigt att skrivningen "därmed jämförbart arrangemang" i 4 § 2 mom. tolkas så att det innefattar också ett sådant avtalsarrangemang som beskrivs ovan.

Övergångstiden. En ändring i enlighet med propositionen innebär att det som redan nu är en villkorad rättighet för företagaren enligt den gällande regleringen blir en absolut rättighet. Ändringen har beretts under en lång tid, och de viktigaste aktörerna har deltagit i beredningsarbetet. En övergångstid på fem månader kan med hänsyn till dessa omständigheter enligt ekonomiutskottet inte anses vara oskälig. Också grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande (GrUU 2/2014 rd — RP 210/2013 rd) att lagstiftaren redan i samband med att den gällande lagen stiftades avsåg att säkerställa rätten att hålla en ledig dag. Eftersom branschaktörerna har haft möjlighet att nå en rättvis lösning genom förhandlingar anser utskottet att den föreslagna övergångstiden på fem månader inte är något problem från grundlagssynpunkt.

Skyldigheten att ändra avtalen. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande också tagit hänsyn till bestämmelsernas retroaktivitet. Grundlagsutskottet har med avseende på den avtalsfrihet som anknyter till bestämmelsen i 15 § i grundlagen om egendomsskydd och det skydd för berättigade förväntningar som avtalsfriheten är kopplad till konstaterat att förbudet mot retroaktiva

ingrepp i avtalsförhållanden inte är absolut. Grundlagsutskottet har också tagit ställning till de föreslagna bestämmelserna utifrån det allmänna skyldighet att sörja för skyddet av arbetskraften och konstaterat att den inte kan anses gälla säkra och hälsosamma arbetsförhållanden enbart för personer anställda i arbets- eller tjänsteförhållande. Det allmänna ska också sörja för skyddet av arbetskraften hos privata företagare. Förslagets mål är enligt grundlagsutskottet acceptabelt och en samhälleligt vägande grund för den föreslagna regleringen.

Enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen ska de avtal som omfattas av lagen bringas i överensstämmelse med lagen före övergångsperiodens utgång. Eftersom de nya bestämmelserna är tvingande lagstiftning, tillämpas de efter övergångstidens utgång oberoende av om de avtal som lagen gäller faktiskt har ändrats eller inte. Det är därför inte nödvändigt att sanktionera försummelser att iaktta den skyldighet som ingår i övergångsbestämmelsen. Med tanke på småföretagarnas ställning är det emellertid viktigt med effektiv information om den ändrade lagstiftningen.

Uppföljning. Ekonomiutskottet har redan i samband med föregående lagändring framhållit hur viktigt det är att småföretagarnas rätt till en ledig dag uppfylls. Så har emellertid inte skett i praktiken. Det är väsentligt att verkningarna av den nya regleringen följs upp och utskottet vill därför få en utredning om saken under vårsessionen 2016.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget utan ändringar.

EkUB 1/2014 rd — RP 210/2013 rd

Helsingfors den 19 mars 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Mauri Pekkarinen /cent
vordf. Marjo Matikainen-Kallström /saml
medl. Lars Erik Gästgivers /sv
Teuvo Hakkarainen /saf
Harri Jaskari /saml
Antti Kaikkonen /cent
Johanna Karimäki /gröna
Pia Kauma /saml

Jukka Kärnä /sd
Eero Lehti /saml (delvis)
Päivi Lipponen /sd
Jari Myllykoski /vänst
Martti Mölsä /saf
Sirpa Paatero /sd
Arto Pirttilahti /cent
Kaj Turunen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.